

РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ НА ЕКОЛОГІЧНИХ ЗАСАДАХ

КРАСНОВА Ірина¹, ЦИГАНОВА Надія²¹ Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
<https://orcid.org/0000-0002-4507-6629>² Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
<https://orcid.org/0000-0002-5186-8884>

Стаття присвячена аналізу розвитку банківського бізнесу на екологічних засадах в Україні в умовах глобальних екологічних викликів і воєнної кризи. Зазначено, що глобальні виклики, такі як зміна клімату, виснаження природних ресурсів і забруднення довкілля, підкреслюють необхідність інтеграції принципів сталого розвитку в банківську діяльність. У 2023 році глобальні викиди CO₂ досягли рекордних 37,4 млрд тонн, а в Україні війна спричинила значні екологічні наслідки, зокрема втрату 3 млн га лісів, викиди 230 млн тонн CO₂-еквіваленту та забруднення водних ресурсів через підлив Каховської дамби. За цих умов банки відіграють ключову роль у підтримці зеленої економіки через фінансування енергоефективних проєктів і впровадження ESG-принципів.

Проаналізовано сучасні тренди розвитку зеленого банкінгу, спираючись на міжнародний досвід (EU Taxonomy, ініціативи Bank of America, EBRD) та українські реалії. Ключові напрями екологічної трансформації банків включають зелене кредитування, інтеграцію екологічних ризиків у ризик-менеджмент, операційну екологічність і ESG-звітність. Розглянуто діяльність Укргазбанку, як лідера зеленого фінансування в Україні. В статті запропоновано рекомендації щодо посилення регуляторної бази, співпраці з міжнародними партнерами та підвищення екологічної обізнаності для стимулювання зеленого банкінгу в Україні.

Ключові слова: зелений банкінг, ESG-принципи, зелені кредити, сталий розвиток, глобальні виклики, війна, банківський бізнес, міжнародний досвід, ризики, корпоративне управління, екологічна трансформація, вуглецеві викиди, регулювання.

<https://doi.org/10.31891/mdes/2025-15-53>

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ
ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасний світ стикається з низкою серйозних глобальних екологічних викликів, такими як зміна клімату, виснаження природних ресурсів і забруднення довкілля. У 2023 році глобальні викиди CO₂ зросли на 1,1%, досягнувши рекордних 37,4 мільярда тон. [1]. Згідно з прогнозами, за поточних тенденцій середня глобальна температура може підвищитися на 3,1°C до кінця століття, що значно перевищує ціль Паризької угоди [2].

Щодо виснаження природних ресурсів то очікується, що до 2060 року видобуток природних ресурсів зросте на 60% порівняно з рівнем 2020 року, що може ускладнити досягнення Цілей сталого розвитку [3]. Не менш суттєвим викликом є забруднення довкілля, особливо це актуально для України в умовах воєнного стану:

- у 2023 році було втрачено 23,9 мільйона гектарів природних лісів, що еквівалентно 14,7 гігатонам викидів CO₂. [4];
- у 2019 році близько 82 мільйонів тон пластикових відходів були неправильно утилізовані або викинуті, що сприяє забрудненню океанів і наземних екосистем [5].

Ці цифри підкреслюють нагальну потребу в глобальних зусиллях для пом'якшення змін клімату, раціонального використання ресурсів і зменшення забруднення довкілля.

Діюча система екологічного управління та інституційна спроможність відповідних органів влади є надто слабкими для вирішення проблем катастрофічного масштабу. У цьому контексті банківський сектор відіграє ключову роль у підтримці сталого розвитку, адже банки мають значний вплив на економіку через фінансування проєктів, в тому числі зелених, та розподіл капіталу. При цьому, варто погодитися з позицією авторів Примостка Л.О. (2021) та інші, що основним інструментом акумулювання «зеленого» капіталу у світі виступають кліматичні облігації [6].

Оскільки Україна, через війну, наражається на значні екологічні проблеми, відповідно і розвиток українського банківського бізнесу на екологічних засадах стає не лише етичною вимогою, а й економічно виправданим рішенням. Інвестування в зелені проєкти може зменшити ризики, пов'язані з екологічними катастрофами, підвищити репутацію фінансових установ та сприяти сталому розвитку економіки країни у повоєнній відбудові. В Україні, де екологічна свідомість і нормативна база для зелених фінансів перебувають на початковому етапі розвитку, банки стикаються з низкою викликів: недостатньою підтримкою з боку держави, обмеженим доступом до «зелених» технологій і низьким попитом на екологічні фінансові продукти. Актуальність теми зумовлена необхідністю інтеграції екологічних принципів у банківську діяльність для забезпечення сталого розвитку економіки та виконання міжнародних зобов'язань України, зокрема в рамках Паризької угоди та Цілей сталого розвитку ООН.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Питання розвитку банківського бізнесу на екологічних засадах активно досліджується як на міжнародному, так і на національному рівнях. У світовій практиці значну увагу приділено ролі банків у фінансуванні зеленої економіки. Наприклад, дослідники, такі як Jeucken (2001) [7], підкреслюють, що банки можуть сприяти сталому розвитку через впровадження зелених фінансових продуктів, таких як зелені кредити та облігації. Weber (2017) [8] акцентує на необхідності інтеграції екологічних ризиків у банківський ризик-менеджмент, зазначаючи, що ігнорування таких ризиків може призвести до фінансових втрат. У контексті європейського досвіду Alexander (2014) [9] аналізує успішні кейси європейських банків, таких як Deutsche Bank, які активно інвестують у проєкти з відновлюваної енергетики.

В Україні дослідження зелених фінансів перебувають на початковому етапі. Колодізєв О. М. (2019) [10] зазначає, що українські банки лише починають усвідомлювати важливість екологічних принципів, але стикаються з браком нормативної бази та низьким рівнем екологічної свідомості клієнтів. Шелудько С. А. (2021) [11] підкреслює, що впровадження зелених кредитів в Україні ускладнене через високі процентні ставки та обмежений доступ до технологій для зелених проєктів. Гура В. В. (2023) [12] акцентує на необхідності співпраці банків із міжнародними організаціями, такими як Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), для залучення фінансування на екологічні ініціативи. Водночас дослідники, такі як Юр'єва І. А. (2024) [13], вказують на важливість розвитку екологічної культури серед клієнтів і працівників банків як передумови для успішного впровадження зелених фінансових інструментів.

Аналіз літератури свідчить, що, попри зростання інтересу до зелених фінансів, в Україні бракує комплексних досліджень, які б поєднували теоретичні підходи з практичними рекомендаціями для банків. Більшість досліджень зосереджені на окремих аспектах, таких як зелені кредити чи екологічні ризики, але не пропонують цілісного підходу до інтеграції екологічних засад у банківський бізнес.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Незважаючи на значну увагу до зелених фінансів у світовій практиці, в Україні залишаються не вирішені питання, пов'язані з розвитком банківського бізнесу на екологічних засадах. В умовах війни та економічної нестабільності в Україні банки мають обмежені ресурси для інвестування в екологічні ініціативи, а також стикаються з підвищеними ризиками. Ця стаття присвячена аналізу цих не вирішених проблем і розробці практичних рекомендацій для розвитку банківського бізнесу на екологічних засадах в Україні.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою дослідження є аналіз сучасних тенденцій розвитку банківського бізнесу на екологічних засадах і визначення перспектив його впровадження в Україні з урахуванням локальних викликів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Україна мала серйозні екологічні проблеми ще до війни, але безпрецедентна шкода, завдана війною, зробила довкілля питанням виживання не лише для України, а й для всього світу. Війна в Україні спричинила масштабні екологічні наслідки, які оцінюються за такими напрямками (рис. 1).

Військові дії на території України, включаючи бомбардування та обстріли, призводять до викиду великої кількості токсичних речовин у довкілля. Це спричинює забруднення ґрунтів, водних ресурсів та повітря, що негативно впливає на здоров'я населення та екосистеми [14], поновити які потребуватиме значних фінансових, матеріальних ресурсів та часу.

Близько 3 мільйонів гектарів лісів зазнали пошкоджень через пожежі, обстріли та забруднення. Наприклад, у Національному парку «Святі Гори» втрачено майже 80% з 12 000 гектарів лісів. Це призвело до значних втрат біорізноманіття та знищення середовищ існування багатьох видів [15].

За три роки активних військових дій викиди парникових газів становили близько 230 мільйонів тон CO₂-еквіваленту, що порівняно з річними викидами 120 мільйонів автомобілів з двигунами внутрішнього згоряння. За даними видання Theguardian, лише в 2024 році через військові дії та пов'язані з ними пожежі було викинуто 55 мільйонів тон CO₂-еквіваленту [16].

Підри́в Каховської дамби в червні 2023 року спричинив масштабні повені, що призвели до забруднення водних ресурсів та знищення водних екосистем. Як зазначено в аналітичному дослідженні МБО «Екологія-Право-людина», внаслідок цього інциденту було вивільнено близько 1,7 кубічних кілометрів осадів, забруднених важкими металами, фосфором та азотом, що створило довготривалу екологічну загрозу [17].

Рис. 1. Екологічні наслідки воєнних дій в Україні

Джерело: побудовано авторами

Військові дії призвели до утворення значної кількості відходів, включаючи уламки зруйнованих будівель, техніки та боєприпасів. Неправильне управління цими відходами може спричинити подальше забруднення довкілля та загрожувати здоров'ю населення країни.

Загалом, війна в Україні є екологічною катастрофою глобального масштабу, яка спричинила значні та довготривалі екологічні проблеми, які потребують комплексного підходу для їх ефективного подолання та щоб відбулося реальне екологічне відновлення.

Розвиток банківського бізнесу на екологічних засадах передбачає інтеграцію принципів сталого розвитку в усі аспекти діяльності банків – від стратегічного планування до операційних процесів. Екологічні засади включають фінансування проєктів, які сприяють зменшенню викидів вуглецю, розвитку відновлюваної енергетики, енергоефективності та збереженню природних ресурсів, а також мінімізацію екологічних ризиків у діяльності банків.

Інституційні інвестори все частіше висловлюють свою підтримку діям, спрямованим на вирішення проблеми зміни клімату. Однак існує надто мало інструментів, які допомагають гарантувати, що їхні інвестиції справляють значний вплив, особливо для інвестицій, заснованих на боргу. Ринок потребує незалежного керівництва щодо того, які активи та види діяльності відповідають швидкому переходу до економіки з низьким рівнем вуглецю.

Міжнародний досвід свідчить, що банки можуть відігравати ключову роль у підтримці зеленої економіки. Наприклад, Європейський Союз активно впроваджує принципи зелених фінансів через ініціативи, такі як EU Taxonomy for Sustainable Activities (2020), яка визначає критерії для класифікації екологічно стійких проєктів. Європейські банки, такі як ING Bank і Deutsche Bank, розробили програми зелених кредитів і випустили зелені облігації на суму понад 50 млрд євро у 2023 році [18]. У США банки, такі як Bank of America, зобов'язалися інвестувати 1 трлн доларів у зелені проєкти до 2030 року, зосередившись на фінансуванні сонячних і вітрових електростанцій [19].

Міжнародні організації, такі як Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) і Міжнародна фінансова корпорація (IFC), також відіграють важливу роль, надаючи банкам фінансування та технічну підтримку для зелених проєктів. Наприклад, у Польщі ЄБРР підтримував програму зелених кредитів для малого та середнього бізнесу, що дозволило знизити викиди CO₂ на

20% у секторі МСБ за 5 років (2019–2023) [20]. У 2024 році подібні програми в інших країнах ЄС показали зниження викидів на 15–25% у середньому.

Банки обирають екологічний підхід з кількох ключових причин. По-перше, це пов'язано з репутаційними вигодами, оскільки сучасні клієнти та інвестори дедалі більше орієнтуються на соціальну та екологічну відповідальність фінансових установ. По-друге, регуляторний тиск з боку таких організацій, як, ЄБРР, IFC, а також Національний банк України, стимулює банки враховувати екологічні ризики у своїй діяльності. По-третє, інвестування в зелені проєкти сприяє забезпеченню фінансової стабільності, оскільки дозволяє знизити довгострокові ризики, пов'язані зі зміною клімату та виснаженням природних ресурсів. Нарешті, екологічний підхід відкриває нові ринкові можливості завдяки розробці продуктів, орієнтованих на сталий розвиток, таких як екологічні кредити та інвестиції в ESG-сегмент. Зважаючи на ці причини постає потреба адаптації міжнародного досвіду в Україні.

За інформацією Міністерства економіки України, у 2023 році обсяг фінансування зелених проєктів в Україні склав близько 500 млн доларів США, з яких 30% було профінансовано банками за підтримки міжнародних партнерів, таких як ЄБРР. У 2024 році цей показник зріс до 600 млн доларів США, а у 2025 році прогнозується зростання до 700 млн доларів США, враховуючи поступове відновлення економіки [21].

За оцінками експертів, у 2024 році лише 10% українських банків (переважно великі, такі як Укргазбанк та Ощадбанк) активно впроваджували зелені фінансові продукти. І якщо очікується, що у світі частка зелених проєктів у портфелі великих банків у 2025 році може досягти 20%, то в Україні за різними оцінками, цей показник або залишиться на рівні 5–7% через економічні обмеження, або зросте до 15%, зокрема завдяки тиску з боку регуляторів та міжнародних партнерів. Згідно з даними НБУ, у 2022 році обсяг кредитування в Україні скоротився на 12% через воєнні ризики, що вплинуло на фінансування зелених проєктів. У 2023 році банківська система показала високий запас міцності, але оцінка стійкості у 2024 році не проводилася, оскільки попередні результати залишалися актуальними. У 2025 році НБУ планує завершити оцінку стійкості банків до 31 грудня, що може включати аналіз їхньої участі у зелених ініціативах.

Розвиток банківського бізнесу на екологічних засадах в Україні стикається з низкою викликів, що обумовлені регуляторними, соціальними, економічними та технологічними факторами (рис. 2).

Рис. 2. Перешкоди розвитку банківського бізнесу на екологічних засадах в Україні
Джерело: Побудовано авторами

По-перше, відсутність чітких регуляторних стандартів для зелених фінансових продуктів ускладнює їхнє впровадження. Наприклад, Постанова НБУ №88 від 02.07.2019, яка регулює внутрішній контроль у банках, не містить положень про екологічні ризики чи зелені фінанси. Хоча у «Стратегії розвитку фінансового сектору до 2025 року» НБУ згадується підтримка сталого розвитку, конкретні інструменти та стандарти для зелених фінансів досі не розроблені, що гальмує інтеграцію екологічних принципів у банківську діяльність [22]. У світі попит на зелені кредити у 2025 році прогнозується на рівні 15% порівняно з 2024 роком, зокрема завдяки регуляторним стимулам у ЄС (EU Taxonomy) та США.

По-друге, низька обізнаність клієнтів і працівників банків про переваги зелених проєктів знижує попит на екологічні фінансові продукти. За даними дослідження GfK Ukraine (2023), лише 15% українців готові платити більше за екологічно чисті продукти чи послуги [23]. Зауважимо, що розвиток екологічної самосвідомості є надзвичайно актуальною проблемою сучасності, оскільки більшість українців демонструє, нажаль, значний розрив між екологічними цінностями та

практикою. Рівень фінансової грамотності щодо зелених фінансів залишається також низьким: лише окремі банки, такі як Укргазбанк, проводять просвітницькі кампанії, наприклад, через програми фінансування енергоефективності, але їхній масштаб недостатній для системних змін.

По-третє, в умовах війни та економічної нестабільності банки мають обмежений доступ до капіталу для фінансування зелених проєктів. У 2022 році обсяг кредитування в Україні скоротився на 12% через воєнні ризики [24], причому значна частина банківських ресурсів була спрямована на підтримку ліквідності, а не на довгострокові ініціативи, такі як зелені інвестиції. Наприклад, за даними НБУ, у 2022 році обсяг фінансування енергоефективних проєктів скоротився на 30% порівняно з 2021 роком, що свідчить про низький пріоритет зелених проєктів у кризовий період [24]. Враховуючи обмежені ресурси та низьку екологічну свідомість в Україні зростання попиту очікується на рівні 10%.

По-четверте, багато українських підприємств, особливо в умовах воєнних дій, не мають доступу до сучасних енергоефективних технологій, таких як сонячні панелі, теплові насоси чи сучасне енергоефективне обладнання. Руїнування інфраструктури внаслідок війни (за оцінками Світового банку RDNA4, на кінець 2024 року збитки України склали понад 176 млрд доларів [25]) ще більше ускладнює впровадження таких технологій, адже підприємства зосереджені на виживанні, а не на модернізації.

Додатковими викликами є слабка інтеграція з міжнародними зеленими фінансовими ринками та недостатня мотивація банків. Україна має обмежений доступ до міжнародних зелених фондів через низький кредитний рейтинг і воєнні ризики, а банки неохоче інвестують у зелені проєкти через їхню нижчу прибутковість порівняно з традиційними кредитними продуктами. Наприклад, середня прибутковість зелених облігацій в Україні у 2023 році становила 5%, тоді як традиційні корпоративні кредити приносили 10–12%. Крім того, брак кваліфікованих кадрів для оцінки екологічних ризиків і розробки зелених продуктів також гальмує прогрес у цій сфері.

Отже, екологічна трансформація банківського бізнесу стає стратегічним пріоритетом у сучасних умовах, а інтеграція ESG-принципів у операційну та фінансову діяльність банків сприяє їх сталому розвитку та відповідності міжнародним стандартам. Розглянемо ключові напрями цієї трансформації.

По-перше, це зелене кредитування, яке передбачає фінансування проєктів, спрямованих на зниження вуглецевого сліду, підвищення енергоефективності, розвиток відновлюваних джерел енергії та захист довкілля. Зокрема це кредити на встановлення сонячних панелей для домогосподарств і бізнесу, фінансування енергоефективної модернізації будівель; підтримка органічного сільського господарства, тощо. У червні 2024 року за підтримки Національного банку України 20 банків, які разом контролюють понад 85% чистих активів банківського сектору, уклали меморандум, що засвідчує їхню готовність надавати фінансування для відновлення енергетичного сектору. Ці кредитні програми розроблені з урахуванням потреб малого та середнього бізнесу (МСП), великих компаній і домогосподарств. Фінансування доступне для реалізації проєктів із будівництва сонячних, вітрових і біогазових електростанцій, створення газотурбінних і газопоршневих установок, а також для закупівлі промислових акумуляторів і систем накопичення енергії. Згідно з умовами меморандуму, базова відсоткова ставка за кредитами становить від 13,5% річних. На перший рік фінансування ставка може бути прив'язана до індексу UIRD3M плюс 0,5%, а в наступні роки не перевищуватиме UIRD12M плюс 3% [26].

В Україні зелене кредитування активно підтримується міжнародними фінансовими інституціями. За прогнозами, завдяки співпраці з ЄБРР та ІФС українські банки у 2025 році інвестують близько 1 млрд гривень у проєкти з енергоефективності, що на 25% більше, ніж у 2024 році.

По-друге, інтеграція екологічних ризиків у ризик-менеджмент. Екологічні ризики, такі як втрати через кліматичні катаклізми чи регуляторні штрафи, стають частиною сучасної системи управління ризиками банків. Екологічні ризики в банківській сфері проявляються через традиційні фінансові ризики, такі як кредитний, ринковий, операційний і ризик ліквідності, а також через репутаційні ризики. Наприклад, підвищення податку на викиди парникових газів може негативно вплинути на платоспроможність підприємств-забруднювачів, що, у свою чергу, збільшує кредитний ризик для їхніх кредиторів та інвесторів. Стихійні лиха чи раптові регуляторні зміни у сфері управління ESG-ризиками можуть викликати значні коливання вартості цінних паперів, реалізуючи ринковий ризик для інвесторів. Зростання частоти стихійних лих також підвищує обсяги страхових виплат, що може загрожувати фінансовій стабільності страхових компаній. Таким чином, наслідки ESG-ризиків врешті-решт набувають фінансового характеру. Враховуючи це,

природним є підхід, за якого вплив ESG-ризиків інтегрується в загальну систему управління фінансовими та операційними ризиками фінансових установ. Це потребуватиме виявлення ризиків у сфері діяльності кожного економічного агента та напрацювання належних дій для зниження цих ризиків. Накопичення екологічних ризиків призводить до погіршення якості активів, втрату активів внаслідок стихійних лих, порушення безперервності діяльності та репутаційні ризики та інші. Відповідно до рекомендацій НБУ (Постанова №64 від 01.03.2021) та Базельських стандартів, банки повинні:

- оцінювати вплив кліматичних ризиків на кредитний портфель;
- включати ESG-критерії до оцінки позичальників;
- формувати резерви під потенційні втрати від екологічних факторів.

Як показує аналіз світового досвіду банк може, і повинен, відмовити у фінансуванні проєктів з високими екологічними ризиками, та переорієнтувати кошти на проєкти з відновлювальної енергетики. Так, зважаючи на проблеми з якими стикається Україна через військові дії повністю уникнути екологічних ризиків буде важко та потребуватиме зваженого підходу. Однак, де це можливо потрібно уникати фінансування проєктів з високими екологічними ризиками.

По-третє, розвиток банкінгу на екологічних засадах передбачає впровадження операційної екологічності, скорочуючи екологічний (вуглецевий) слід від власної діяльності, встановлюючи цілі зниження вуглецевого сліду портфеля за допомогою:

- впровадження енергоефективних технологій у відділеннях (LED-освітлення, розумні системи опалення);
- переходу на електронний документообіг для зменшення використання паперу;
- використання зеленої енергії для офісів і дата-центрів.

Більшість вітчизняних банків вже прагнуть дотримуватися цього напряму в своїй діяльності та звітують. Так, у 2022 році ПриватБанк розпочав програму переведення 50% своїх відділень на енергоефективні системи, що дозволило скоротити споживання електроенергії на 10%.

Логічно, наступний, четвертий напрям екологічної трансформації банків передбачає розвиток ESG-звітності і прозорості, що є ключовою умовою для залучення інвесторів і відповідності міжнародним стандартам. Банки мають:

- публікувати звіти про сталий розвиток за стандартами GRI (Global Reporting Initiative) або TCFD (Task Force on Climate-related Financial Disclosures);
- розкривати інформацію про частку зелених активів у портфелі;
- звітувати про вплив своєї діяльності на довкілля.

До речі, в законодавстві ЄС такі вимоги встановлені не лише для всіх фінансових установ, в тому числі банків, але і для інших економічних суб'єктів. Для цього в ЄС застосовуються Директиви CSRD, SFDR. Якщо перша встановлює принцип "подвійної суттєвості" (англ. double materiality) – установа звітує як про вплив ESG факторів на бізнес, так і вплив бізнесу на довкілля та суспільство, то Регламент SFDR зобов'язує фінансові установи класифікувати активи за рівнем відповідності "зеленій" Таксономії та визначати у звітах ступінь "екологічності" продуктів. Зауважимо, хоча вітчизняні банки поки що не зобов'язані подавати ESG-звіти, проте окремі банки, зокрема, Укрексімбанк і Ощадбанк, уже добровільно публікують звіти про сталий розвиток для відповідності вимогам міжнародних партнерів.

Одним із лідерів у сфері зелених фінансів в Україні є Укргазбанк який у 2023 році профінансував понад 300 енергоефективних проєктів на загальну суму близько 1,5 млрд гривень [27]. У 2024 році, за оцінками експертів банку, обсяг зелених кредитів зріс на 20%, досягнувши 1,8 млрд гривень, завдяки співпраці з міжнародними організаціями, такими як IFC. У 2025 році прогнозується зростання до 2,2 млрд гривень, враховуючи зростання попиту на енергоефективні технології.

На даний момент Укргазбанк успішно будує свій імідж на засадах «зеленого» банкінгу. Екологічна спрямованість діяльності банку логічно відображена і у стратегії розвитку його бізнесу, і в корпоративній культурі та цінностях, і в побудові організаційної структури (у банку успішно функціонує департамент екологічного реінжинірингу та впровадження проєктів ресурсозбереження), і у продуктивій та клієнтській політиці банку [28]. Директор департаменту екологічного реінжинірингу та впровадження проєктів ресурсозбереження Укргазбанку Олексій Савін зазначає, що з 2016 року банк профінансував більше тисячі проєктів за напрямками «зеленого» банкінгу, захисту навколишнього середовища, забезпечення енергоефективності на суму майже 1,1 млрд дол., що суттєво вплинуло не лише на ефективність та енергонезалежність

бізнесу, а й на екологічний стан регіонів та якість життя громад, зокрема посприяло зменшенню викидів парникових газів щороку на 1,6 млн тон. Ведення бізнесу в умовах воєнного стану не вплинуло на екологічну спрямованість діяльності банку: за 2022 та 2023 роки ним було профінансовано близько 270 проєктів на ESG-засадах на 3,4 млрд грн [29]. Банком профінансовано більше ніж 13% сукупних потужностей відновлюваних джерел енергії (ВДЕ), що відповідає цілям Енергетичної стратегії України, серед яких одна з найбільших в Україні електростанцій на біомасі потужністю 16 МВт.

Розбудова банківського бізнесу на основі ESG-принципів може передбачати: диференціацію відсоткових ставок та умов кредитування відповідно до прогнозованого ESG-впливу, залучення до співфінансування проєктів коштів міжнародних та державних програм. Важливою є роль банківського кредитування у фінансовому забезпеченні модернізації бізнесу на засадах підвищення енерго- та ресурсоефективності. Щодо «зелених» проєктів Укргазбанку за цим напрямом, то серед них:

- проєкти енергоефективної модернізації виробничого обладнання,
- комплексної енергоефективної модернізації підприємств,
- енергоефективного будівництва,
- проєкти з фінансування енергоефективної модернізації багатоквартирних будинків

та ін. [30].

Для населення Укргазбанк у співпраці з Європейським банком пропонує цілий пакет кредитних продуктів екологічного спрямування, зокрема:

- кредит ЕнергоНезалежний терміном до 5 років, передбачає 25% кешбеку від вартості проєкту, призначений для придбання сонячних електростанцій та панелей, акумуляторів, теплових насосів, сонячних водонагрівачів;

- віртуальна картка ЕКО-кредитка з кредитним лімітом до 300 тис. грн,

- кредити на придбання електричних та гібридних транспортних засобів ,

- кредити на утеплення квартир та будинків, підвищення їх енергоефективності та ін. [28].

Не менш цікавими є продукти європейських банків, спрямовані на захист довкілля. Mastercard у співпраці із шведською фінтех-компанією Docomo випустили інноваційну «антивуглецеву» банківську картку, яка за допомогою спеціального додатку відстежує обсяг викидів CO₂, пов'язаних із кожною покупкою, сплаченою цією карткою. Додаток дозволяє лімітувати обсяг таких викидів і блокувати платежі, якщо він перевищений. Подібні продукти мають важливе суспільне значення не лише з позицій захисту довкілля, адже сприятимуть формуванню екологічного мислення споживачів та виробників [30].

Ведення «зеленого» банківського бізнесу має передбачати формування специфічної системи управління ESG-ризиками. Досвід Укргазбанку з комплексної експертизи ESG-ризиків фінансованих проєктів демонструє позитивний вплив розвитку цього напрямку банківництва на стабільність банку в цілому не лише завдяки зростанню його іміджу і суспільної довіри, а й відносної ефективності цих проєктів у цілому. Проте ведення банківського бізнесу на екологічних засадах трансформує систему ризиків банку і має адекватно відображатися у принципах ризик-менеджменту. З урахуванням євроінтеграційного спрямування вітчизняного банківського сектору слід враховувати результати співпраці Банку міжнародних розрахунків (BIS) та Європейського центрального банку, центральних банків Німеччини й Іспанії з розробки інструменту штучного інтелекту для вимірювання кліматичних ризиків у фінансовій системі [31]. Для України також надзвичайно важливі спільні зусилля цих інституцій для розробки інструментарію у сфері гуманітарного розмінювання.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Розвиток банківського бізнесу на екологічних засадах є стратегічним імперативом для України, особливо в умовах воєнного стану та глобальних екологічних викликів. Інтеграція ESG-принципів у банківську діяльність сприятиме не лише зниженню екологічних і фінансових ризиків, а й підвищенню конкурентоспроможності банків. Зелене кредитування, управління екологічними ризиками, операційна екологічність і прозора ESG-звітність є ключовими напрямками трансформації банківського сектору, які відповідають міжнародним стандартам, таким як EU Taxonomy та рекомендації TCFD.

В Україні, попри значні виклики, такі як економічна нестабільність, низька екологічна свідомість і брак регуляторних стандартів, спостерігається поступовий прогрес. Укргазбанк

демонструє успішний приклад, фінансуючи енергоефективні проєкти та знижуючи викиди CO₂, що підтверджує потенціал зеленого банкінгу для економічного відновлення. Меморандум 20 банків у 2024 році про підтримку енергетичного сектору свідчить про зростання пріоритетності зелених ініціатив.

Прискорення екологічної трансформації банківського сектору передбачає:

- ✓ розробку чітких регуляторних стандартів НБУ для зелених фінансів, гармонізованих із європейськими нормами;
- ✓ посилення співпраці з міжнародними організаціями (EBRD, IFC) для залучення фінансування;
- ✓ впровадження просвітницьких кампаній для підвищення екологічної обізнаності клієнтів;
- ✓ пошук підходів до оцінки кліматичних ризиків та впровадження їх в ризик-менеджмент банків.

З урахуванням соціальної місії банків, їх ролі в економіці має посилюватися їх вплив на вирішення екологічних проблем, стимулювання розвитку бізнесу на екологічних засадах. У розпорядженні банків є різноманітні інструменти реалізації цього суспільно важливого завдання, серед яких процентні ставки, умови кредитування, пріоритетність у обранні проєктів для фінансування тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. International Energy Agency. (2024). CO₂ Emissions in 2023: A New Record High, but Is There Light at the End of the Tunnel? URL : <https://www.iea.org/reports/co2-emissions-in-2023> (дата звернення 14.03.2025)
2. Le Monde. (2024, October 24). Climate: Greenhouse Gas Emissions Are Too High, Pushing Planet Toward +3.1°C Warming. URL : https://www.lemonde.fr/en/environment/article/2024/10/24/climate-greenhouse-gas-emissions-are-too-high-pushing-planet-toward-3-1-c-warming_6730363_114.html?utm_source (дата звернення 14.03.2025)
3. World Economic Forum. (2024, March 24). Our Resources Are Running Out: These Charts Show How Urgently Action Is Needed. 24.03.2024. URL : https://www.weforum.org/stories/2024/03/sustainable-resource-consumption-urgent-un/?utm_source (дата звернення 14.03.2025)
4. Global Forest Watch. (2023.). Statistics and Global Rankings. URL : https://www.globalforestwatch.org/dashboards/global/?utm_source (дата звернення 14.03.2025)
5. Statista. (2023). Plastic Waste Worldwide - Statistics & Facts. (дата звернення 14.03.2025)
6. Краснова І. В., Примостка Л. О., Лавренюк В. В. Кліматичні ризики у фінансовому бізнесі. Проблеми економіки. 2021. № 3 (49). С. 140–146. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-3-140-146>
7. Jeucken, M. (2001). Sustainable Finance and Banking: The Financial Sector and the Future of the Planet. Earthscan.
8. Weber, O. (2017). Sustainable Banking: Managing the Social and Environmental Impact of Financial Institutions. Journal of Sustainable Finance & Investment, 7(3), 245-260.
9. Alexander, K. (2014). Green Banking in the EU: Challenges and Opportunities. European Banking Review, 12(2), 89-104.
10. Колодізев О. М. (2019). Зелені фінанси в Україні: виклики та перспективи. Фінансовий простір, 1(33), 15-22.
11. Шелудько С. А. (2021). Зелені кредити як інструмент сталого розвитку банківського сектору України. Modern Economics, 26, 180-185.
12. Гура В. В. (2023). Роль міжнародних організацій у розвитку зелених фінансів в Україні. Економіка та суспільство, 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-78>
13. Юр'єва І. А. (2024). Екологічна культура як передумова розвитку зелених фінансів. Вісник НТУ "ХПІ" (Економічні науки), 6, 55-60.
14. Який вплив війни на екологію URL : https://eco.aep.kiev.ua/novini/vpliv-vijni-na-ekologiyu/?utm_source (дата звернення 14.03.2025)
15. Ukraine's vast forests devastated in hellscape of war URL : <https://www.reuters.com/investigates/special-report/ukraine-crisis-environment-forests/> (дата звернення 14.03.2025)

16. The Guardian. (2025, February 24). Forest Fires Push Up Greenhouse Gas Emissions from War in Ukraine. URL : https://www.theguardian.com/world/2025/feb/24/forest-fires-push-up-greenhouse-gas-emissions-from-war-in-ukraine?utm_source (дата звернення 14.03.2025)
17. Воєнна та повоєнна екологічна політика України: реалії та перспектив URL : https://analytics.intsecurity.org/wp-content/uploads/2023/09/Ukr_EPL_07_Environmental-Policy_Ukraine.pdf (дата звернення 14.03.2025)
18. European Commission. (2020). EU Taxonomy for Sustainable Activities. URL: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance/eu-taxonomy-sustainable-activities_en (дата звернення 14.03.2025)
19. Bank of America. (2023). Environmental Business Initiative: \$1 Trillion Commitment. URL: <https://about.bankofamerica.com/en/making-an-impact/sustainable-finance> (дата звернення 14.03.2025)
20. EBRD. (2023). Green Economy Financing Facility in Poland: Impact Report. URL: <https://www.ebrd.com/what-we-do/sectors-and-topics/sustainable-resources/green-economy-financing-facility> (дата звернення 14.03.2025)
21. Офіційний сайт Міністерства економіки України URL: <https://me.gov.ua/?lang=uk-UA> (дата звернення 14.03.2025)
22. Стратегія розвитку фінансового сектору України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini> (дата звернення 14.03.2025)
23. GfK Ukraine. (2023). Екологічна свідомість українців: дослідження 2023 року. URL: www.gfk.ua (дата звернення 14.03.2025)
24. НБУ. (2023). Звіт про стан банківського сектору України за 2022 рік. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial> (дата звернення 14.03.2025)
25. Світовий банк, «Оновлена оцінка потреб України на відновлення та відбудову», 25 лютого 2025 року. URL: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2025/02/25/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released> (дата звернення 14.03.2025)
26. Банки за останні 9 місяців відкрили 14,1 млрд грн фінансування енергопроектів на 549 МВт – НБУ [назва з екрану] URL: <https://reform.energy/news/banki-za-ostanni-9-misyatsiv-vidkrili-141-mlrd-grn-finansuvannya-energooproektiv-na-549-mvt-nbu-23407> (дата звернення 14.03.2025)
27. Укргазбанк. (2023). Звіт про зелене фінансування 2023 року. URL: <https://www.ukrgasbank.com/sustainability/green-finance-report> (дата звернення 14.03.2025)
28. Укргазбанк. ЕКО БАНК країни. URL: <https://www.ukrgasbank.com/> (дата звернення 14.03.2025)
29. Громов О. (2023). Олексій Савін: «Укргазбанк лишається відданим принципам сталого, «зеленого» банкінгу. Це ключовий напрям нашої діяльності навіть під час війни». Banki.UA. URL: https://banki.ua/articles/ukrgazbank-lyshayetsya-viddannym-pryncypam-stalogo-zelenogo-bankingu?fbclid=IwAR1X2TI4Lon3-PFey_KuXKJUA0FAfnOuLa-aEXk7YIDY5juxD584Mq8WNCw
30. Apalkova V., Tsyganov S., Chernytska T. & others. Evaluating the economic and ecological effects of investment projects: A new model and its application to smartphone manufacturing in Europe. Investment Management and Financial Innovations. Volume 18, 2021. Issue 4. pp. 252-265. URL: [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.18\(4\).2021.22](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.18(4).2021.22)
31. Popowicz J. E. (2024) BIS and central banks develop AI tool to mine climate data. Central Banking. URL: https://www.centralbanking.com/fintech/7961003/bis-and-central-banks-develop-ai-tool-to-mine-climate-data?utm_campaign=Central%20Banking%20social%20media&utm_content=286720663&utm_medium=social&utm_source=facebook&hss_channel=fbp-151016231625216

REFERENCES:

1. International Energy Agency. (2024). CO2 emissions in 2023: A new record high, but is there light at the end of the tunnel? <https://www.iea.org/reports/co2-emissions-in-2023>
2. Le Monde. (2024, October 24). Climate: Greenhouse gas emissions are too high, pushing planet toward +3.1°C warming. https://www.lemonde.fr/en/environment/article/2024/10/24/climate-greenhouse-gas-emissions-are-too-high-pushing-planet-toward-3-1-c-warming_6730363_114.html
3. World Economic Forum. (2024, March 24). Our resources are running out: These charts show how urgently action is needed. <https://www.weforum.org/stories/2024/03/sustainable-resource-consumption-urgent-un/>
4. Global Forest Watch. (n.d.). Statistics and global rankings. Retrieved March 14, 2025, from <https://www.globalforestwatch.org/dashboards/global/>

5. Statista. (n.d.). Plastic waste worldwide - Statistics & facts. Retrieved March 14, 2025, from <https://www.statista.com/topics/5401/global-plastic-waste/>
6. Krasnova, I. V., Prymostka, L. O., & Lavreniuk, V. V. (2021). Кліматичні ризики у фінансовому бізнесі [Climatic risks in financial business]. *Problemy Ekonomiky*, (3), 140–146. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-3-140-146>
7. Jeucken, M. (2001). Sustainable finance and banking: The financial sector and the future of the planet. Earthscan.
8. Weber, O. (2017). Sustainable banking: Managing the social and environmental impact of financial institutions. *Journal of Sustainable Finance & Investment*, 7(3), 245–260.
9. Alexander, K. (2014). Green banking in the EU: Challenges and opportunities. *European Banking Review*, 12(2), 89–104.
10. Kolodiziev, O. M. (2019). Зелені фінанси в Україні: виклики та перспективи [Green finance in Ukraine: Challenges and prospects]. *Finansovy Prostrir*, 1(33), 15–22.
11. Sheludko, S. A. (2021). Зелені кредити як інструмент сталого розвитку банківського сектору України [Green loans as a tool for sustainable development of the Ukrainian banking sector]. *Modern Economics*, 26, 180–185.
12. Hura, V. V. (2023). Роль міжнародних організацій у розвитку зелених фінансів в Україні [The role of international organizations in the development of green finance in Ukraine]. *Ekonomika ta Suspilstvo*, 52. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-78>
13. Yurieva, I. A. (2024). Екологічна культура як передумова розвитку зелених фінансів [Ecological culture as a prerequisite for the development of green finance]. *Visnyk NTU "KhPI" (Ekonomichni Nauky)*, 6, 55–60.
14. Ekodiia. (n.d.). Який вплив війни на екологію [What is the impact of war on the environment]. Retrieved March 14, 2025, from <https://eco.aep.kiev.ua/novini/vpliv-vijni-na-ekologiyu/>
15. Reuters. (n.d.). Ukraine's vast forests devastated in hellscape of war. Retrieved March 14, 2025, from <https://www.reuters.com/investigates/special-report/ukraine-crisis-environment-forests/>
16. The Guardian. (2025, February 24). Forest fires push up greenhouse gas emissions from war in Ukraine. Retrieved March 14, 2025, from <https://www.theguardian.com/world/2025/feb/24/forest-fires-push-up-greenhouse-gas-emissions-from-war-in-ukraine>
17. International Security Analytics. (2023). Воєнна та повоєнна екологічна політика України: реалії та перспективи [Military and post-war environmental policy of Ukraine: Realities and prospects]. https://analytics.intsecurity.org/wp-content/uploads/2023/09/Ukr_EPL_07_Environmental-Policy_Ukraine.pdf
18. European Commission. (2020). EU taxonomy for sustainable activities. Retrieved March 14, 2025, from https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance/eu-taxonomy-sustainable-activities_en
19. Bank of America. (2023). Environmental business initiative: \$1 trillion commitment. Retrieved March 14, 2025, from <https://about.bankofamerica.com/en/making-an-impact/sustainable-finance>
20. European Bank for Reconstruction and Development. (2023). Green economy financing facility in Poland: Impact report. Retrieved March 14, 2025, from <https://www.ebrd.com/what-we-do/sectors-and-topics/sustainable-resources/green-economy-financing-facility>
21. Ministry of Economy of Ukraine. (n.d.). Офіційний сайт [Official website]. Retrieved March 14, 2025, from <https://me.gov.ua/?lang=uk-UA>
22. National Bank of Ukraine. (n.d.). Стратегія розвитку фінансового сектору України [Strategy for the development of the financial sector of Ukraine]. Retrieved March 14, 2025, from <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finsanovogo-sektoru-ukrayini>
23. GfK Ukraine. (2023). Екологічна свідомість українців: дослідження 2023 року [Environmental awareness of Ukrainians: 2023 study]. Retrieved March 14, 2025, from <http://www.gfk.ua>
24. National Bank of Ukraine. (2023). Звіт про стан банківського сектору України за 2022 рік [Report on the state of the Ukrainian banking sector for 2022]. Retrieved March 14, 2025, from <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>
25. World Bank. (2025, February 25). Оновлена оцінка потреб України на відновлення та відбудову [Updated assessment of Ukraine's recovery and reconstruction needs]. Retrieved March 14, 2025, from <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2025/02/25/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released>
26. Reform.energy. (n.d.). Банки за останні 9 місяців відкрили 14,1 млрд грн фінансування енергопроектів на 549 МВт – НБУ [Banks opened UAH 14.1 billion in financing for energy projects with a capacity of 549 MW over the past 9 months – NBU]. Retrieved March 14, 2025, from <https://reform.energy/news/banki-za-ostanni-9-misyatsiv-vidkrili-141-mlrd-grn-finsanuvannya-energooproektiv-na-549-mvt-nbu-23407>
27. Ukrgasbank. (2023). Звіт про зелене фінансування 2023 року [Green finance report 2023]. Retrieved March 14, 2025, from <https://www.ukrgasbank.com/sustainability/green-finance-report>
28. Ukrgasbank. (n.d.). ЕКО БАНК країни [ECO BANK of the country]. Retrieved March 14, 2025, from <https://www.ukrgasbank.com/>
29. Gromov, O. (2023). Олексій Савін: «Укргазбанк лишається відданим принципам сталого, «зеленого» банкінгу. Це ключовий напрям нашої діяльності навіть під час війни» [Oleksiy Savin: "Ukrgasbank remains committed to the principles of sustainable, 'green' banking. This is a key direction of our activities even during the war"]. *Banki.UA*. <https://banki.ua/articles/ukrgazbank-lyshayetsya-viddannym-pryncypam-stalogo-zelenogo-bankingu>
30. Apalkova, V., Tsyganov, S., Chernytska, T., & others. (2021). Evaluating the economic and ecological effects of investment projects: A new model and its application to smartphone manufacturing in Europe. *Investment Management and Financial Innovations*, 18(4), 252–265. [https://doi.org/10.21511/imfi.18\(4\).2021.22](https://doi.org/10.21511/imfi.18(4).2021.22)
31. Popowicz, J. E. (2024). BIS and central banks develop AI tool to mine climate data. *Central Banking*. <https://www.centralbanking.com/fintech/7961003/bis-and-central-banks-develop-ai-tool-to-mine-climate-data>

DEVELOPMENT OF BANKING BUSINESS ON ECOLOGICAL PRINCIPLES

KRASNOVA Iryna, TSYGANOVA Nadiia
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

The article is devoted to the analysis of the development of the banking business on ecological principles in Ukraine amidst global environmental challenges and the ongoing war crisis. It highlights that global issues such as climate change, depletion of natural resources, and environmental pollution underscore the necessity of integrating sustainable development principles into banking activities. In 2023, global CO₂ emissions reached a record 37.4 billion tons, while in Ukraine, the war has caused significant environmental consequences, including the loss of 3 million hectares of forests, emissions of 230 million tons of CO₂-equivalent, and water resource contamination due to the destruction of the Kakhovka Dam. Under these conditions, banks play a pivotal role in supporting the green economy through financing energy-efficient projects and implementing ESG principles.

The study analyzes current trends in green banking development, drawing on international experiences (EU Taxonomy, Bank of America initiatives, EBRD) and Ukrainian realities. Key directions of ecological transformation in banking include green lending, integration of environmental risks into risk management, operational eco-friendliness, and ESG reporting. The activities of Ukrgasbank, a leader in green financing in Ukraine, are examined. The article proposes recommendations for strengthening the regulatory framework, fostering collaboration with international partners, and enhancing environmental awareness to promote green banking in Ukraine.

Keywords: green banking, ESG principles, green loans, sustainable development, global challenges, war, banking business, international experience, risks, corporate governance, ecological transformation, carbon emissions, regulation.